

Rijksdienst voor Ondernemend
Nederland

Financiering en consultancy opdrachten in de landbouwsector bij de EBRD

*>> Duurzaam, Agrarisch, Innovatief
en Internationaal ondernemen*

Colofon

Kansendossier	Financiering en consultancy opdrachten in de landbouwsector bij de EBRD
Opgesteld door	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland / Team Internationalisering MKB
Contactpersoon	Christianne de Bruijn Prinses Beatrixlaan 2 2595 AL Den Haag T +31 88 602 4063 christianne.debruijn@rvo.nl
Datum	9 2014

De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) is een onderdeel van het Ministerie van Economische Zaken. RVO.nl stimuleert ondernemers bij duurzaam, agrarisch, innovatief en internationaal ondernemen. Over de grens liggen vele mogelijkheden en kansen. RVO.nl begeleidt ondernemers met internationale ambitie bij het vinden van informatie over de exportmarkt. Ook helpen wij bij het leggen van contacten met zakenpartners en het benutten van (financiële) ondersteuning.

© 2014 RVO.nl

Hoewel deze publicatie met de grootst mogelijke zorg is samengesteld kan RVO.nl geen enkele aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele fouten. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Foto's:[...].

Inhoud

Colofon—2

Inleiding—4

- 1 De European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)—5**
- 2 De EBRD en landbouw—6**
- 3 Financiering van landbouwprojecten—8**
- 4 EBRD consultancy opdrachten—11**
- 5 Tips en contact met EBRD—13**
- 6 Mogelijkheden voor verdere ondersteuning—14**

Inleiding

Dit kansendossier van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) gaat in op de kansen bij de European Bank for Reconstruction and Development (EBRD) voor:

- consultants;
- bedrijven die niet in staat zijn om via reguliere geldverstrekkers/banken hun project te financieren.

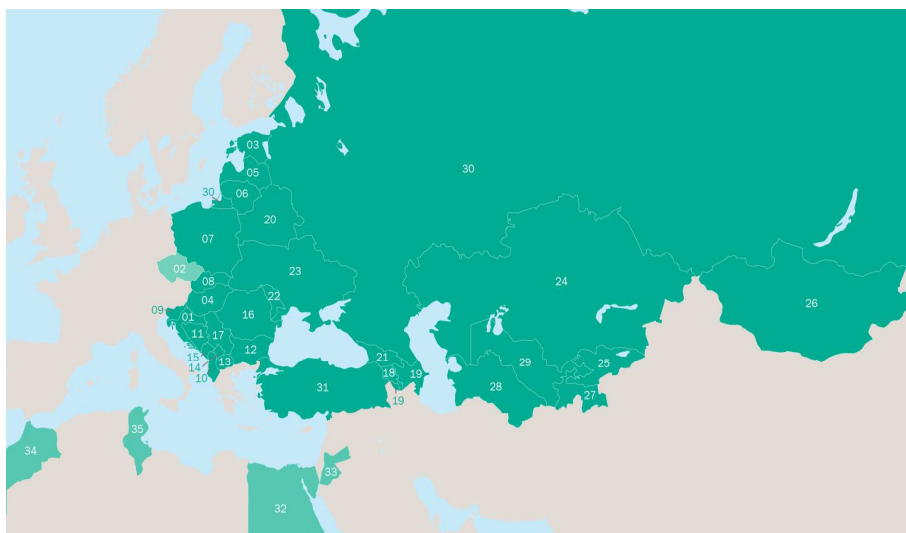
Dit kansendossier is tevens een aanvulling op de netwerkbijeenkomst **Agro-business ontwikkelingen Oost-Europa** die plaats vond op 13 juni 2014 in Baarn.

Tijdens de bijeenkomst gaf de heer Savic van het Agribusiness Team van de EBRD een korte presentatie over het werk van de Bank met specifieke aandacht voor de landbouwsector. Dit kansendossier zal verder ingaan op de diverse mogelijkheden voor Nederlandse bedrijven.

1 De European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)

Doelstelling van de EBRD is de ondersteuning van landen in transitie naar een open markteconomie. De Bank is vooral actief in Centraal- en Oost-Europa. De laatste jaren zijn de activiteiten uitgebreid naar landen in Centraal-Azië (Kazachstan, Oezbekistan, Tadzjikistan, Turkmenistan en Mongolië) en sinds de Arabische lente (2011) ook naar Noord-Afrika en het Midden-Oosten (Egypte, Tunesië, Marokko en Jordanië).

De regio waarin de EBRD actief is:

Investeringen zijn gericht op uiteenlopende sectoren. De meeste middelen gaan naar energie, industrie en diensten, landbouw, de financiële sector en lokale infrastructuur.

De EBRD biedt diensten aan vergelijkbaar met commerciële banken, maar concurreert niet met deze banken. De EBRD subsidieert geen projecten en verstrekt geen soft loans. Ondernemers met kansrijke commercieel haalbare projecten die niet in aanmerking komen voor financiering door reguliere geldverstrekkers kunnen zich tot de EBRD wenden. De Bank is opgericht om risico's te nemen die andere geldverstrekkers niet of slechts gedeeltelijk bereid zijn te nemen. In hoofdstuk 3 wordt verder ingegaan op de financiering van projecten door de EBRD in de landbouw.

Aan de basis van de omvangrijke investeringsprojecten ligt gedegen analyse, onderzoek en projectondersteuning. Ten behoeve hiervan worden regelmatig consultants ingehuurd. In hoofdstuk 4 wordt ingegaan hoe aanbieders van consultancy diensten in de agrosector kunnen meedingen naar opdrachten van de EBRD.

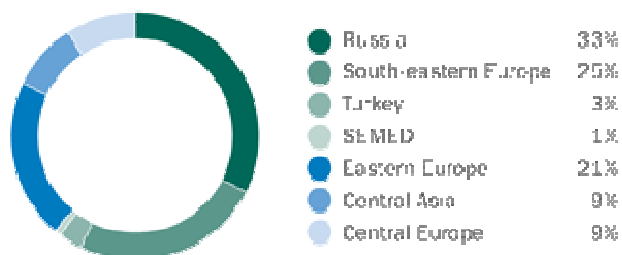
2 De EBRD en landbouw

Voedselzekerheid staat wereldwijd hoog op de internationale ontwikkelingsagenda. Veel landen in de EBRD regio hebben hoogwaardige landbouwgrond en hebben daarom een groot potentieel om de opbrengsten uit de landbouw te verhogen. In sommige landen is de productie de laatste jaren al sterk toegenomen (bijv. tarweproductie in Rusland), maar in veel landen zijn de opbrengsten nog steeds laag. Een reden hiervoor is dat de markten vaak nog inefficiënt opereren en de kennis van de landbouw beperkt is. Zo is er bijvoorbeeld sprake van onvoldoende concurrentie, administratieve barrières, lage kwaliteitsstandaarden, slechte toegang tot financiering en zwakke institutionele kaders. Het beleid van de EBRD is er onder meer op gericht om deze obstakels in de voedselketen weg te nemen. Dit doet de Bank onder meer door beleidsdialogen met overheden en door advisering en capaciteitsopbouw.

Om de kloof tussen vraag en aanbod van voedsel en veevoer te overbruggen en om het volledige potentieel van de regio te benutten zijn aanzienlijke investeringen in landbouwtechnieken, landbouwmachines, infrastructuur voor vervoer en opslag en de ontwikkeling van lokale afzetketens nodig.

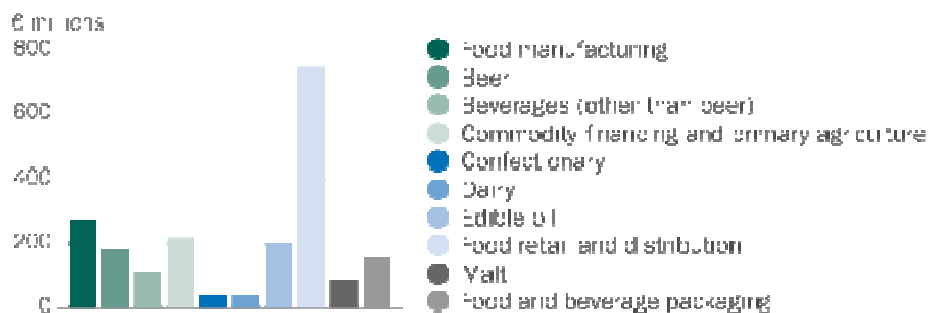
In 2011 is de EBRD het 'Private Sector for Food Security Initiative' gestart (<http://www.ebrd.com/downloads/research/factsheets/foodsecurity.pdf>) met als doel investeringen in de landbouwsector te vergroten en het zakelijk klimaat voor duurzame landbouwinvesteringen in de EBRD regio te verbeteren.

Investerings in de landbouwsector naar regio:

De landbouwsector is een speerpunt voor de EBRD en dan vooral de ontwikkeling van de private sector en het MKB. In 2013 heeft de Bank 1 miljard euro geïnvesteerd in de landbouwsector verdeeld over 54 projecten in 24 landen. De EBRD is actief in het hele spectrum van de productieketen, van primaire landbouw tot en met afzetketens voor levensmiddelen.

Uitsplitsing naar subsector:

De gehele landbouwstrategie van de EBRD is te vinden via:

<http://www.ebrd.com/pages/sector/agribusiness/policy.shtml>

De focus van de landbouwstrategie van de EBRD is gericht op:

- Efficiëntere productie door investeringen in de ontwikkeling van de lokale toeleveringsketens.
- Introductie van financieringsschema's vanwege het chronische gebrek aan kapitaal in de sector.
- Intensiveren van beleidsdialogen met o.a. investeerders, distributeurs en de verwerkende industrie; in samenwerking met de FAO om obstakels in de markt weg te nemen en landbouwmethodes productiever en duurzamer te maken.

De FAO en de EBRD werken intensief samen, zie www.eastagri.org. Op de website zijn een groot aantal studies te vinden als ook verschillende landbouw gerelateerde evenementen. Voor consultancykansen voortkomend uit deze samenwerking zie:

<http://www.fao.org/unfao/procurement/general-information/en/>

Voor ieder land heeft de EBRD ook een landenstrategie opgesteld. In deze strategieën wordt duidelijk of er in het desbetreffende land veel aandacht uitgaat naar de landbouwsector en waar de prioriteit ligt in de verdere ontwikkeling van de landbouwsector. Deze strategieën zijn te vinden op de website van de Bank:

<http://www.ebrd.com/pages/country.shtml>

Het leggen van contacten met de lokale landbureaus van de Bank kan zeer de moeite waard zijn vooral omdat zij inzage kunnen geven in het ondernemingsklimaat en de handelspraktijken van het land en uitgebreide kennis van de lokale economie hebben. Voor een overzicht van deze kantoren zie:

<http://www.ebrd.com/pages/about/where.shtml>

3 Financiering van landbouwprojecten

Op het gebied van de financiering van landbouwprojecten - waarvoor geen lening kan worden verkregen bij reguliere banken - biedt de EBRD mogelijkheden voor Nederlandse bedrijven.

Direct aan bedrijven biedt de EBRD verschillende vormen van financiering zoals leningen, equity of garanties. Daarnaast verstrekt de Bank kredietlijnen aan lokale banken en micro-kredietinstellingen voor doorlening aan het MKB. Omdat de EBRD vooral vraag gedreven opereert, zijn er op allerlei gebieden financieringsmogelijkheden.

De belangrijkste voorwaarden waaraan een project moet voldoen zijn:

- het project kan niet door de private sector op commerciële voorwaarden worden gefinancierd
- het moet commercieel levensvatbaar zijn en het moet bijdragen aan de transitie naar een markteconomie

De Bank richt zich vooral op het zaken doen met particuliere bedrijven en in mindere mate op de overheid. Bij projecten in de particuliere sector verleent de EBRD haar klanten – bij het inkopen van goederen en diensten - veel vrijheid. Dit betekent dat private aanbestedingen meestal niet gepubliceerd worden. Projecten in de publieke sector worden wel aanbesteed.

Informatie over projecttenders is te vinden op:

<http://www.ebrd.com/pages/workingwithus/procurement/project.shtml>

Informatie over open tenders ('procurement notices') is te vinden op:

http://www.ebrd.com/saf/search.html?type=procurement_notice&contract=Project%20goods,%20works%20and%20services, waarbij een keuze gemaakt kan worden voor de landbouwsector en het type contract (bijv. project goods, works and services).

Hieronder volgt een overzicht van alle EBRD landbouwprojecten in Rusland, Kazachstan, Oekraïne, Servië, Kroatië, Bosnië Herzegovina, Montenegro en Turkije (na januari 2013). Gezien de huidige politieke situatie met Rusland worden momenteel geen nieuwe projecten meer in Rusland ontwikkeld of getekend.

Datum	Project nr.	Land	Project titel -subsector	EBRD lening/ Project kosten
05/08/14	46576	Oekraïne	UCSF: Oblon – bier en frisdrank	\$ 15 mln. \$ 15 mln.
05/08/14	46624	Oekraïne	UCSF: Astarta WC support – suiker/zuivel	€ 20 mln. € 480 mln
08/07/14	45971	Kroatië	Podravka – food/drank productie	€ 73,4 mln. € 73,4 mln.
19/06/14	43475	Rusland	CLL Russia - gistproductie	€ 1.5 mln. € 10 mln.
09/06/14	46156	Rusland	John Deere Eq Financing Russia-landbouw en bosbouw equipment	\$ 180 mln. \$ 200 mln.
23/05/14	46418	Oekraïne	Sisecam Merefca - glasverpakking	€ 20 mln. € 20 mln.

21/05/14	45352	Turkije	Yorsan – retail zuivel	Majority stake
28/03/14	45885	Rusland	Monetka Sustainable Retail – food retail	RUB 4.1 bln. RUB 7.3 bln.
25/02/14	46315	Rusland	Huhtamaki Russia – food service	€ 17.5 mln. € 17.5 mln.
27/01/14	45013	Rusland	Lenta Sustainable – retail/distributie	€ 100 mln. € 100 mln.
08/01/14	45539	Oekraïne	Project Nyva – gewassen/varkens/verwerking	\$ 30 mln. \$ 80.1 mln.
20/12/13	45888	Oekraïne	NEPF Farming – werkkapitaal post harvest	\$ 40 mln. \$ 120 mln.
25/10/13	44982	Oekraïne	Danosha – varkens/biogas	€ 35 mln. € 63 mln.
22/10/13	45196	Turkije	Netlog Food Supply Chain – logistiek/gekoelde opstap	Majority stake
09/10/13	45541	Turkije	Kilic – viskwekerij/verwerking/verpakking	€ 80 mln. € 100 mln.
05/09/13	44531	Rusland	Dominant Resource Efficiency - suiker	\$ 78 mln. \$ 130.8 mln.
13/08/13	45394	Turkije	Sutas (Tarfes) - zuivel	€ 50 mln. € 50 mln.
15/03/13	45049	Bosnië H.	BINGO II – retail/koeling	€ 17 mln. € 35 mln.
15/03/13	44012	Oekraïne	NAP Ukraine - werkkapitaal	\$ 50 mln. \$ 167-191 mln.
22/02/13	43774	Servië	Agri Europe – primaire productie/handel	€ 50 mln. € 50 mln.

De EBRD doet normaliter enkel medefinanciering van projecten. Daarbij werkt ze nauw samen met andere internationale financiële instellingen en commerciële banken. Bij deelname van de EBRD zijn commerciële banken of andere investeerders eerder bereid om mee te financieren.

Directe financiering van projecten door de EBRD begint bij ongeveer 5 mln. euro en dit kan oplopen tot ongeveer 250 mln. euro. Specifieke informatie die benodigd is om een project gefinancierd te krijgen door de EBRD is te vinden op:

<http://www.ebrd.com/downloads/research/factsheets/guidetofinancing.pdf>

Ook stelt de EBRD (MKB)leningen beschikbaar voor kleinere projecten. Deze kunnen worden gefinancierd middels speciale kredietlijnen voor midden- en kleinbedrijf en microfinanciering via lokaal gevestigde banken. Een lijst met lokale banken is te vinden op de volgende website:

<http://www.ebrd.com/downloads/funding/micro-small-medium.pdf>

Naast rechtstreekse leningen zijn specifieke faciliteiten voor de voorbereiding en uitvoering van projecten beschikbaar zoals:

- **MID-Sized Projects Facility (MPF):** Deze faciliteit voorziet in de behoefte van het middenbedrijf om sneller financiering goedgekeurd te krijgen o.a. door middel van vereenvoudigde procedures. Financiering door de Bank bedraagt 1 tot 10 mln. euro waarbij de totale projectkosten niet hoger mogen zijn dan 30 mln. euro. Het Technical Cooperation Fund kan ingezet worden om een deel van de due diligence en juridische kosten te dekken.

<http://www.ebrd.com/downloads/research/factsheets/midsized.pdf>

- Agribusiness Sustainable Investment Facility (ASIF). Duurzaamheid speelt bij alle activiteiten van de Bank (investeringen, leningen, technische assistentie en beleidsdialogen) een belangrijke rol. Veel aandacht gaat naar energiebesparing en duurzame energie in de landbouwprojecten. Deze faciliteit financiert een breed scala van energie-efficiënte, milieuvriendelijke, sociale projecten in de landbouwsector.
<http://www.ebrd.com/downloads/research/factsheets/agriSIF.pdf>
- Sustainable Energy Financing Facilities (SEFFs). De EBRD financiert ook specifieke sustainable energy kredietlijnen. Via lokale banken worden leningen verstrekt voor kleine en middelgrote projecten op het gebied van duurzame energie. Projecten in de landbouwsector die duurzame energietechnieken willen toepassen als onderdeel van het totale project kunnen een beroep doen op deze kredietfaciliteit.
<http://www.ebrdseff.com/en/home.html>
- Technical Cooperation Funds Programme (TCFP- jaarlijks 80 miljoen beschikbaar). Dit donorfonds financiert consultancydiensten. Het fonds stelt geld beschikbaar om de voorbereiding en implementatie van projecten te verbeteren en om advies te verlenen aan zowel haar klanten uit de private en publieke sector.
<http://www.ebrd.com/pages/research/publications/brochures/cooperationfunds.shtml>

4 EBRD consultancy opdrachten

Om bovengenoemde investeringen mogelijk te maken, huren de EBRD en/of de ontvangers van EBRD leningen regelmatig expertise in voor de voorbereiding en begeleiding van projecten (o.a. voor haalbaarheidsstudies, milieueffectenrapportages, projectmanagement). Het draait veelal om specifieke sector technische, juridische en financiële kennis waarbij kennis van de desbetreffende regio of land vaak een randvoorwaarde is. Ook voor de assistentieprogramma's van de Bank (bijvoorbeeld het Enterprise Growth Programme – EGP) worden ervaren adviseurs ingehuurd.

Nederlandse consultants hebben een goede reputatie binnen de Bank en wisten in 2013 46 consultancy opdrachten voor een totaal van 3,16 mln. euro te verwerven.

Registratie in het online registratiesysteem eSelection is voor iedere aanbieder noodzakelijk om mee te kunnen dingen naar consultancyopdrachten van de EBRD. Consultants kunnen zich registreren en meldingen ontvangen van nieuwe kansen in specifieke sectoren of expertisegebieden via:

<https://eselection.ebrd.com/suite/apps>.

Tot een bedrag van 75.000 euro gaat dit door middel van rechtstreekse gunning. Voor deze wat kleinere opdrachten is het kennen van relevante personen binnen de EBRD van belang.

Boven dit bedrag wordt er een openbare tenderprocedure gevolgd. Voor een overzicht van het actuele aanbod van dit soort opdrachten kunt u de website van de EBRD raadplegen:

http://www.ebrd.com/saf/search.html?type=procurement_notice&contract=Consultancy%20Services.

Verdeling consultancyopdrachten naar EBRD prioriteiten in 2012

	Waarde, miljoen €	Aantal
Financiële instellingen	25	124
Infrastructuur	27	231
Energie / grondstoffen	10	94
Industrie, handel en <i>agribusiness</i> (incl. small business support)	21	848
Energiezuinigheid / klimaatverandering	9	116
Hoofdkantoor EBRD (o.a. economische analyses, juridische dienstverlening, HRM)	5	149
Overige investeringen	46	1185

Het aanbestedingsbeleid van de EBRD is enkele jaren geleden herzien en vereenvoudigd. De regels zijn hier te vinden:

<http://www.ebrd.com/pages/research/publications/policies/procurement.shtml>

Sectie 5 is relevant voor consultancyopdrachten.

Daarnaast heeft de EBRD assistentieprogramma's voor het lokale MKB (EBRD Small Business Support) zoals het Enterprise Growth Programme (EGP) en Business Advisory Services (BAS), waarvoor adviseurs (international industry experts) zich kunnen inschrijven. Deze programma's zoeken ervaren experts voor managementadvies aan het MKB, zie:

<http://www.ebrd.com/pages/workingwithus/sbs/work.shtml>

Het EGP biedt goede kansen voor Nederlandse consultants, zie:

<http://www.ebrd.com/pages/workingwithus/sbs/how/egp.shtml>. Dit programma is erop gericht om bedrijven te ondersteunen bij het ontwikkelen van nieuwe business skills op management niveau en om bedrijven zo goed mogelijk uit te rusten om de concurrentie in een moderne markteconomie aan te kunnen gaan. Adviseurs worden ingezet om bedrijven te helpen bij onder meer herstructurering, marketing en design, financieel management, human resources, het voldoen aan lokale en internationale kwaliteitsstandaarden, energie efficiency etc.

Het EGP heeft een database met meer dan 1500 internationale adviseurs.

Gunningen

Veel EBRD-klanten in de landbouwsector zijn particuliere en winstgevendende bedrijven die regelmatig de benodigde consultancy diensten uit de lening betalen. Er volgt in die gevallen dus geen openbare tender voor consultancy diensten. Van groot belang is het dan ook om de verstrekte informatie over gunningen (contract awards) via

<http://www.ebrd.com/pages/workingwithus/procurement/project/reports.shtml> in

de gaten te houden om een beeld te krijgen van de concurrentie, de vraag naar expertise en mogelijke partners waarmee u als consultant kunt samenwerken.

Projectervaring en lokale kennis in de regio van de opdracht is hierbij vaak doorslaggevend. Ook het bestuderen van de Project Summary Documents (met verwijzing naar benodigde technische assistentie opdrachten) kan nuttig zijn.

<http://www.ebrd.com/pages/project.shtml>

5 Tips en contact met EBRD

- Bestudeer de EBRD *country strategies* en projecten in de landen waar u actief bent:
 - Country Strategies: <http://www.ebrd.com/pages/country.shtml>
 - Sector Strategies: <http://www.ebrd.com/pages/sector.shtml>
 - Project Summary Documents (met verwijzingen naar benodigde Technische Assistentie opdrachten: <http://www.ebrd.com/pages/project/psd.shtml>
 - Case studies van projecten: <http://www.ebrd.com/pages/project/case.shtml>
 - Milieu-effectrapportages: <http://www.ebrd.com/pages/project/eia.shtml>
- Voor consultants om een beeld te krijgen de vraag naar expertise, mogelijke partners, en van de concurrentie, gebruik de informatie over gunningen (*contract awards*) via <http://www.ebrd.com/pages/workingwithus/procurement/reports.shtml>
- Bekijk de lijst met lokale banken die kredietlijnen beschikbaar hebben voor het midden- en kleinbedrijf en microfinanciering: <http://www.ebrd.com/downloads/funding/micro-small-medium.pdf>
- Als u als consultant voor de eerste keer met EBRD werkt, richt u in eerste instantie op kleinere aanbestedingen, of overweeg om u eerst in te schrijven voor de assistentieprogramma's (EBRD Small Business Support) voor het lokale MKB. Via het EGP en het BAS programma kunt u zich inschrijven. Deze programma's zoeken individuele experts voor managementadvisering aan MKB, zie <http://www.ebrd.com/pages/workingwithus/sbs/how/eqp.shtml>. en <http://www.ebrd.com/pages/workingwithus/sbs/how/bas.shtml>
- Schrijf een zakelijke Expression of Interest; het doel is om aan te tonen dat u aan de voorwaarden van de procurement notice voldoet en de aansluiting van uw track record en referenties toe te lichten, niet om uit te wijden over de ideeën van uw bedrijf.
- Projectervaring en lokale kennis (inclusief talenkennis) in de regio van de opdracht is cruciaal. Als u op dat terrein minder scoort dan kunt u overwegen u als 'onderaannemer' aan te sluiten bij ervaren partijen.
- Leg contact (in overleg met de adviseur Internationale Organisaties van RVO.nl en onze lokale ambassades) met sectorale contactpersonen op het hoofdkantoor in Londen (voor naamsbekendheid voor directe gunningen) en/of lokale projectautoriteiten.

6 Mogelijkheden voor verdere ondersteuning

De adviseurs Internationale Organisaties van RVO.nl kunnen ondersteunen bij het verwerven van opdrachten en financiering van projecten van de EBRD en andere internationale organisaties.

Dienstverlening projecten en aanbestedingen bij internationale organisaties
▪ Tenderinformatie, projecten en programma's.
▪ Vraagbeantwoording m.b.t. tenders en werkwijze internationale organisaties.
▪ Geschillen beslechting bij aanbestedingsprocedures.
▪ Scans internationale organisaties: op maat worden voor u contactpersonen en relevante projecten in kaart gebracht. Ook kunnen wij geheel vrijblijvend voor u uw Expression of Interest screenen.
▪ Maatwerk internationale organisaties: Uitgebreide dienstverlening op maat m.b.t projecten en aanbestedingen.
▪ Kansen signalering: Samen met het postennetwerk, brengen we u als eerste op de hoogte van nieuwe projectkansen bij internationale organisaties.
▪ Trustfunds: via het trustfundprogramma van het ministerie van Buitenlandse zaken, zijn er mogelijkheden om studies en consultancy opdrachten te verrichten voor IFC en EBRD.
▪ Partners in International Business: Via het PIB programma kunt u samen met uw consortiumpartners overheidssteuning krijgen bij het verwerven van opdrachten en financiering bij internationale organisaties
▪ Workshops, missies en trainingen.

Dit is een publicatie van:

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
Postbus 93144 2509 AC Den Haag
www.rvo.nl